

TALLER TEMATIC: CIUTAT I INFRASTRUCTURA

Departaments Implicats: Projectes Arquitectònics-Urbanisme i Ordenació del Territori

Professor Coordinador del Taller: Carme Ribas

Professorat taller: Eduard Miralles, Carme Ribas, Ton Salvadó

Professor Coordinador del Seminari: Àngel Martín

PRESENTACIÓ

*Després de quatre anys de carrera en els que els tallers han exercitat a l'alumne a donar resposta a situacions enunciades pels professors, en aquest taller (Ciutat i Infraestructura) es tracta d'afavorir la seva capacitat de plantejar preguntes per desprendre'n enunciats concrets de treball sobre escenaris urbans en transformació. S'entén que l'instrumental bàsic de l'arquitecte s'ha desenvolupat durant els cursos anteriors (inevitablement dirigits a partir de demandes ben acotades) i ara **és el moment de submergir l'alumne en la complexitat real de la presa de decisions sobre el nostre entorn**. És el moment d'obrir el focus i incorporar altres mirades (moltes vegades provinents d'altres camps professionals o inclús de col·lectius no professionalitzats) per exercitar l'alumne en un entorn de treball molt més proper al que es trobarà en la futura vida professional.*

*Parlem de "Ciutat i Infraestructura" perquè són dos conceptes indissociables. L'organització col·lectiva tant dels subministres d'energies com de la gestió dels residus, així com la mobilitat de les persones i dels béns necessaris per a la vida individual i col·lectiva, han estat i continuen sent elements determinants per a la construcció espacial dels nostres entorns urbans i constitueixen el suport indispensable de l'espai públic. També pensem que **és al voltant de les infraestructures (actives o en desús) on apareixen tantes vegades els embrions per a noves oportunitats de repensar la ciutat**, incorporant criteris de reciclatge de les estructures existents.*

***Entenem el projecte com a eina pròpia de reconeixement i d'anàlisi dels nostres entorns**. Seran per tant, els assajos i les propostes de transformació física de la ciutat -les ciutats- l'eix vertebrador de l'assignatura. El taller acabarà amb una proposta específica que incorporarà volumetries assajades i definirà un programa d'usos amb la seva traducció arquitectònica corresponent.*

Per a cada edició del taller s'ofereix una ciutat europea com a territori de treball i dins d'aquesta ciutat un àmbit concret en el que conflueixen importants infraestructures i espais d'oportunitat per a ser repensats. La ciutat proposada es posarà en relació amb Barcelona, que es manté com a territori de referència o unitat de mesura, incorporant-la a la reflexió general sobre la ciutat europea escollida.

Des del Seminari s'estudia la mateixa ciutat, construint coneixement per a ser integrat a les propostes de transformació desenvolupades en el taller. Un viatge a mig curs permetrà comprovar i ajustar tot allò proposat durant el primer període del taller.

*D'acord amb el plantejament exposat, les temàtiques que s'abordaran en el taller abarcaràn un ampli ventall, que va des de la reformulació i **rehabilitació d'infraestructures** per a adaptar-les a les demandes actuals, fins a la formulació de sistemes urbans que contemplin **l'eficiència energètica**. Tot plegat, tenint com a focus el desenvolupament del **projecte urbà i de l'espai públic**.*

OBJECTIUS

*L'objectiu principal del taller és desenvolupar habilitats que permetin situar l'arquitecte en el centre del debat sobre el futur de les ciutats. De fet **ens estem dirigint a aquells arquitectes que treballaran a o per l'Administració Pública, als que formaran part d'equips pluridisciplinars destinats a reflexionar sobre el futur de les nostres ciutats o als que actuaran com a consultors de col·lectius ciutadans**, per posar alguns exemples.*

En aquests entorns laborals, en els que estaran abocats a compartir el debat amb altres professionals i agents urbans, l'arquitecte ha de ser capaç d'aportar com a eina pròpia la capacitat d'assajar, donar forma i localitzar

especialment tot allò que es proposi. **El projecte serà, per tant, la seva principal manera d'incorporar-se al debat i presa de decisions.** S'exercitarà la capacitat de **crear discurs i establir estratègies urbanes a partir del dibuix de la ciutat.** Es treballarà la relació entre forma i activitat, És un dels objectius principals d'aquest taller **desenvolupar la capacitat de formular programes per a les àrees de transformació detectades.**

S'exercitarà també la **quantificació de densitats, edificabilitats, i la relació d'aquestes amb la qualitat ambiental dels entorns construïts.**

Es posarà l'atenció en **la construcció–reconstrucció dels estrats públics que relliguen les diferents activitats urbanes,** modificant les construccions existents i proposant-ne de noves, per incidir en les possibilitats de la interrelació franca entre diferents estrats urbans tan present en la discussió contemporània sobre la reducció de la petja ecològica i l'optimització energètica.

Finalment, un dels principals objectius d'aquest taller és exercitar la capacitat de produir enunciats per a la transformació de la ciutat. És a dir, **saber plantejar correctament les preguntes, argumentar-les i il·lustrar-les a través del projecte com a eina, permetent visibilitzar formalment i especialment el que s'està proposant.**

L'equip de professors per a dur a terme les tasques docents d'aquest taller respon a un perfil específic, capaç de preparar els alumnes per a les tasques professionals enunciades prèviament. Oriol Clos, Ton Salvadó i Carme Ribas exerceixen o han exercit llocs de responsabilitat dins l'Administració Municipal. Eduard Miralles compta amb una dilatada experiència en treballs professionals lligats a les Administracions com a consultor o projectista externs. Àngel Martín, com a responsable del Seminari, facilita la relació entre molts dels casos analitzats i els debats teòrics plantejats en relació a les temàtiques presents en el taller. D'aquesta manera, s'articulen casos i categories analítiques.

CONTINGUT

El proper taller (2019) centrarà l'atenció en la construcció de **transversalitats** al llarg de corredors urbans d'infraestructures. Transversalitats que hauran de col·laborar en la formulació de l'espai públic resultant i la materialització de continuïtats urbanes. Les ciutats proposades per al proper taller són Milà i la Barcelona metropolitana. Bàsicament es treballarà a Milà, amb un últim exercici on s'assajarà un trasllat a Barcelona del plantejament del projecte milanès. Amb el binomi Milà-Barcelona es vol posar de manifest que **l'evolució de les ciutats i les problemàtiques associades a les transformacions urbanes comparteixen característiques comunes, i que de la comparació d'experiències localitzades se'n desprèn coneixement aplicable a altres ciutats.** El trasllat a Barcelona serà l'inici del Taller Temàtic II, que s'entén en continuïtat amb aquest taller.

Emplaçaments:

Milà: corredor format per la línia ferroviària i el canal navegable, entre la dàrsena de Porta Ticinese i la Tangenziale oest de Milà.

Àrea metropolitana de Barcelona: entre la carretera de Collblanc i el riu Llobregat.

Els dos talls proposats, tant el milanès com el barceloní, incorporen fragments de ciutat que ens interessin especialment, com són àrees susceptibles de convertir-se en punts nodals per a la mobilitat, terrenys residuals al costat del traçat de les grans infraestructures, grans peces de difícil integració en el teixit circumdant, problemes de continuïtat urbana, àrees productives en procés de transformació o discontinuïtats del sistema de corredors ecològics.

Es proposa fer la reflexió a partir de l'estudi del paper de les infraestructures heretades, fortament presents en les àrees de treball plantejades. Amb la intenció **d'avançar cap a una nova concepció dels teixits urbans (inclosos els productius) i dels buits naturals, que generin una ciutat més equilibrada, amb una millor distribució entre espai urbà i espai natural, i amb una major qualitat de l'espai públic que relliga les diferents activitats.**

El taller es desenvolupa a partir de sol·licituds concretes llençades pels professors, com a forma de desencadenar respostes i preses de posició de projecte. Aquestes demandes són tant de caràcter de contingut com normalment instrumentals (tipus de document, escala....) i obliguen a l'alumne a endinsar-se en temes que potser no es plantejaria sense aquest pas obligat. **A través dels exercicis plantejats, són els propis alumnes els que formulen l'enunciat per a l'emplaçament concret proposat, definint-ne també el programa a implementar.**

Finalment, el taller acaba amb una proposta a cavall entre un avant-projecte i un pla d'ordenació, que incorpora també definicions parcials a escales que permeten parlar de la materialitat física del que s'està plantejant (1/100 o similar). **Es demana que la proposta elaborada tingui un nivell de definició prou acurat per a que pugui ser desenvolupada per un altre alumne o professional (es valora el nivell de transmissibilitat).**

ESTRUCTURA

Es proposa una seqüència de quatre exercicis amb una durada d'entre dues i quatre setmanes. Amb cada exercici es planteja una demanda que permeti a l'alumne aprofundir progressivament en un tema complex. S'acompanyarà el desenvolupament de cada exercici amb classes impartides pels professors del taller o alguns convidats externs.

1- El primer exercici planteja l'aproximació a l'àrea objecte d'estudi a Milà. La globalitat de l'àmbit es divideix en fragments i se'n assigna un a cada grup d'estudiants. Per a provocar el compromís amb espais concrets, es proposa el trasllat d'arquitectures milaneses conegudes. La necessitat d'enllaçar-les amb l'entorn més proper i de donar-lis contingut, obliga a desenvolupar estratègies d'intervenció recolzades en aspectes morfològics, dimensionals, i d'organització d'activitat.

2- El segon exercici planteja la definició d'un possible programa i la construcció del seu emplaçament, evolucionant les formes proposades que cada vegada s'allunyen més de les arquitectures implantades amb anterioritat.

- **El viatge a Milà** es planteja en paral·lel a l'exercici i ha de servir per comprovar "in situ" la validesa de l'estratègia i la viabilitat de la proposta. Igualment el viatge permet entrar en contacte amb professionals que ens ofereixen la seva visió sobre els aspectes que es treballen a classe.

3- El tercer exercici proposa la concreció dels aspectes analitzats prèviament per arribar a una definició física i volumètrica. Per tal d'aprofundir en la proposta es demana posar l'atenció tant en les volumetries resultants com en la construcció de l'espai públic (caràcter, topografia, materialitat,...). Es requereix la quantificació de les modificacions produïdes: transformacions d'usos, noves edificabilitats, enderrocs i espais públics projectats. El document final haurà de ser transmissible, d'acord amb un marc normatiu establert pels alumnes que definirà quins són els paràmetres necessaris per a assegurar l'èxit del desenvolupament posterior de cada proposta.

En aquest taller tindrà una impotència rellevant la confecció de la planta d'emplaçament. Al final dels projectes elaborats per a la ciutat de Milà, es reconstruirà la totalitat del corredor infraestructural proposat a partir d'una planta concatenada per tots els treballs dels diferents grups d'alumnes.

4- Al final del quadrimestre es farà un últim exercici de trasllat a Barcelona del que s'ha assajat prèviament a Lisboa. Aquest darrer exercici planteja transportar les estratègies utilitzades a Milà a l'àrea de Barcelona proposada. Buscar un lloc a Barcelona per insertar la proposta milanesa requerirà rastrejar i reconèixer el territori barceloní, fent aflorar situacions anàlogues a les que van provocar el projecte de transformació urbana a Lisboa.

L'objectiu final es construir el programa i l'emplaçament del projecte que es desenvoluparà durant el segon quadrimestre per aquells alumnes que facin el curs complet. Per als alumnes que s'incorporin de nou al taller "Infraestructura i Tècnica", podran treballar a continuació del treball realitzat per altres alumnes. Cadascun dels exercicis plantejats incorporarà un tipus de document imprescindible (axonometria, maqueta, planta, secció.....) i unes escales de treball concretes. El curs s'evaluarà a partir dels treballs realitzats en resposta als 4 exercicis proposats, però també a partir de la participació activa en el taller.

METODOLOGIA

En aquest taller es proposa treballar en equip (2 o 3 alumnes per grup) amb la intenció de posar l'accent en la reflexió compartida, capaç de negociar i de conciliar diferents punts de vista, sense perdre l'oportunitat d'afrontar

de forma individual la presa de decisions. El curs funcionarà fonamentalment a partir de sessions de discussió col·lectives, on els estudiants en grup exposaran l'estat de la seva feina, el que permetrà una conversa creuada amb els professors i també amb la resta d'estudiants.

L'avaluació es farà a partir del treball lliurat però també es tindrà en compte tot el procés d'elaboració, tant pels seus èxits com pels seus errors. Es podrà optar a l'exàmen final tant si el resultat final del quadrimestre és insuficient com si hi ha la voluntat de millorar-lo.

El curs també comptarà amb sessions teòriques, on s'exposaran temes relacionats amb la dinàmica del curs, impartides pels propis professors del curs o algun professor extern convidat. De forma complementària, el curs podrà incloure algunes visites programades que s'aniran anunciant a mida que el curs avanci.

El seminari associat donarà suport teòric al desenvolupament del projecte en el taller, a partir de recerques encaminades a crear coneixement compartit. El viatge també és un esdeveniment a cavall entre el Taller i el Seminari, on es comprovaran "in situ" l'idoneïtat de les propostes i es reconeixeran i analitzaran sobre el terreny moltes de les situacions urbanes discutides a classe.

SEMINARI

SICA I - Seminari Infraestructura, Ciutat i Arquitectura I

Aquest Seminari es realitza com a complement i suport al Taller Temàtic "Ciutat i infraestructura" de cinquè curs. Es tracta d'una activitat d'aprenentatge mitjançant la indagació pràctica i l'estudi col·laboratiu dels participants entorn del temari a desenvolupar, seguint les pautes marcades pel professor.

S'aprofundirà en l'aproximació a:

- **Les qüestions lligades a la definició de programes funcionals en situacions urbanes crítiques, en contacte amb grans infraestructures, i a ponderar l'oportunitat de la intervenció arquitectònica;**

- **La identificació de la coherència dels recursos formals i instrumentals en el projecte a la ciutat, particularment en contextos de variació i canvi en el patró formal de la ciutat;**

- **L'experimentació de la riquesa aportada per la creació arquitectònica en un context urbà, quan s'introdueix una funcionalitat urbana nova o uns sistemes de relacions enriquidors.**

Constitueix el mètode d'aprenentatge del Seminari la il·lustració i estudi de realitats i projectes sobre una capital europea, centre d'un desenvolupament metropolità potent, que es pugui visitar en el decurs del Seminari amb els alumnes. L'experimentació i visita de realitats vives i lògiques alienes a la quotidianitat de cadascú, serveix molt activament a l'enriquiment del bagatge intel·lectual dels estudiants i la seva formació al projecte a la ciutat.